

Aspecte privind unele dispoziții incluse în codurile de etică și de conduită ale unor universități din România

Aspects regarding some Provisions included in the Codes of Ethics and Conduct of some of the Universities in Romania

Oana Elena GĂLĂȚEANU-IACOB^{1,2*}

¹ "Dunărea de Jos" University of Galati, Romania

² Research Centre of Juridical, Administrative, Social and Political Sciences of "Dunărea de Jos" University

* Correspondence: Oana.Galateanu@ugal.ro

Rezumat: În acest studiu se face o prezentare, prin studiu comparativ, a unor aspecte legate de o serie de prevederi existente, sau nu, în Codurile de etică și Regulamentele de funcționare a comisiilor de etică din diferite universități din România. În acest scop sunt prezentate diferite dispoziții cuprinse în aceste documente și care se referă, în principal, la principiile guvernante ale comportamentului etic universitar, la posibilitatea de sesizare a comisiilor competente și la aspectele de procedură aplicabilă în soluționarea diverselor cazuri aduse în fața comisiilor de etică legal constituite la nivelul universităților. În urma cercetărilor sunt constatate și prezentate atât aspecte negative cât și aspecte pozitive, asupra cărora facem discuție inclusiv prin cercetarea literaturii de specialitate. În concluzii sunt prezentate unele propuneri de îmbunătățire a acestor prevederi.

Cuvinte cheie: Cod de etică, comportament etic universitar, cultură etică

Abstract: In this paper, a presentation is made, through a comparative study, of some aspects related to a series of existing provisions, or not, in the Ethics Codes and the Regulations for the operation of the ethics commissions from different universities in Romania. For this purpose, a presentation is made of the various provisions contained in them regarding the governing principles of university ethical behavior, the possibility of reporting to the competent commissions and the aspects of the applicable procedure in the resolution of various cases brought before the legally established ethics commissions at the level of universities. As a result of the research, both negative and positive aspects are found and presented, which we discuss including through the research of the specialized literature. In the conclusions, some proposals for improving these provisions are presented.

Citation: Gălățeanu-Iacob, O.E., (2023). Aspecte privind unele dispoziții incluse în codurile de etică și de conduită ale unor universități din România. *Etică și Deontologie*. 3(1), 79-86
<https://doi.org/10.52744/RED.2023.01.08>

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Keywords: *Ethics Code, University Ethical Behavior, Ethical Culture*

1. Aspecte privind importanța eticii în cadrul activității din mediul universitar românesc din perspectiva actualei legislații în materie

În dicționarul explicativ al limbii române unul din sensurile atribuite termenului *etică* este acela de *ansamblu de norme la care se raportează un grup uman pentru a-și potrivi comportamentul cu scopul de a deosebi ce este legitim și acceptabil în realizarea obiectivelor* (DEX, 2009).

Morala este definită ca fiind reprezentată de *ansamblul convingerilor, atitudinilor, deprinderilor fixate în principii, norme, reguli, determinate istoric și social, care reglementează comportarea și raporturile indivizilor între ei, precum și dintre aceștia și colectivitate și a căror respectare se întemeiază pe conștiință și pe opinia publică* (DEX, 2009).

Echitatea este înțeleasă ca fiind un *principiu etic și juridic pe care se bazează reglementarea tuturor relațiilor sociale în spiritul dreptății, egalității și justiției, al colaborării și respectului reciproc* (DEX, 2009).

Etica în orice profesie este deosebit de importantă pentru că impune norme referitoare la modul necesar de acțiune al profesioniștilor în cadrul relațiilor profesionale și a celor create cu alte persoane. În orice profesie etica se fundamentează pe întregul ansamblu de perceptive morale care conduc acțiunile și conduita profesioniștilor. Evident că aceste perceptive pot fi definite de la profesie la alta însă, întotdeauna au ca bază valori și reguli morale.

Importanța eticii în orice profesie - inclusiv cea universitară - este dată de o multitudine de realități, printre care și următoarele: pe baza ei se poate constitui un colectiv din persoane cu aceeași profesie; ea generează o legătură mai strânsă între colegi și conturează un tipar pentru fiecare profesie, denumit cod de etică, în care sunt adunate obligațiile pe care fiecare profesionist trebuie să le realizeze. Aceasta întrucât etica profesională presupune respectarea valorilor și garantarea că profesioniștii și profesiunile evoluează pozitiv în societate. Etica profesională are la bază principiile: justiției, beneficiității pentru persoanele care recurg la serviciul profesionistului și pentru societate în general, autonomiei și cel al evitării oricărei acțiuni prejudiciabile.

Nu se poate vorbi de existența unui unic cod de etică pentru conduita tuturor profesioniștilor, fiecare sferă de activitate având propriile specificități. Însă, se poate vorbi de existența unor reguli de etică, cu caracter general, pe care toți profesioniștii îl pot respecta și ar fi de dorit să o facă. Acestea sunt: corectitudinea, integritatea și manifestarea respectului față de cei din jur.

Ținând cont de principiile ce o guvernează, de rolul ei și de efectele pe care le generează, este absolut firesc și necesar ca în orice organizație și instituție să fie creat și respectat un set de standarde etice disciplinare pentru toți profesioniștii din respectivele organizații și instituții, aceștia fiind datori să le respecte. În acest mod organizațiile și instituțiile se asigură că la nivelul lor a fost creat un minim set de reguli comportamentale care prin respectarea lui, cel puțin va diminua nemulțumirile, plângerile, problemele etice, morale, divulgarea informațiilor confidentiale și orice probleme de etică profesională care ar putea avea urmări negative pentru imaginea lor.

Totodată, ar fi de dorit ca instituțiile să-și formeze acea cultură etică necesară, prin stabilirea unor cerințe concrete și clare față de salariații lor, cât și sprijinirea lor realizată prin punerea la dispoziție a resurselor necesare luării întotdeauna doar a deciziilor etice (Brazara, 2022).

Evident că toate aceste aspecte trebuie urmărite și sunt în mod real urmărite în prezent și în mediul universitar românesc. Acest fapt e dovedit de existența în toate universitățile de stat și particulare a codurilor de etică proprii și a principiilor de etică pe care se bazează toată activitatea academică - având ca destinatari pe toți membrii comunităților universitare - care sunt expres prezentate și explicate în Cartele universitare, cât și prin aparatul administrativ (Slabu & Ivan, 2021) creat pentru analizarea și, dacă e cazul, sancționarea oricăror abateri de la normele de etică incluse în documentele menționate, ținând cont de regulamentul de funcționare al lui. Acest aparat e reprezentat de Comisiile de etică și deontologie universitară, înființate în toate universitățile din țară (Slabu, 2022).

Așa cum se prevede în art. 7 alin. (1) a Legii Educației, nr. 1/2011 actualizată, *în unitățile, în instituțiile de învățământ și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale sunt interzise activitățile care încalcă normele de moralitate și orice activități care pot pune în pericol sănătatea și integritatea fizică sau psihică a copiilor și a tinerilor, respectiv a personalului didactic, didactic auxiliar și nedidactic(...)*, iar în art. 3 al acestei legi sunt enumerate principiile care guvernează toată activitatea de învățământ preuniversitar și universitar (Lege, 2011).

Totodată, așa cum deducem din dispozițiile art. 118 al Legii nr. 1/2011, printre principiile pe care se bazează învățământul superior din țara noastră se numără și cel al *echității* (art. 118 al. 1 lit. e), cel al *respectării drepturilor și libertăților studenților și ale personalului academic* (art. 118 lit. h)). Art. 124 al. 1 lit. (c) al aceleiași legi prevede expres obligativitatea, pentru toate instituțiile de învățământ superior, *de stat sau particulare, în temeiul răspunderii lor publice, să respecte politicile de echitate și etică universitară, cuprinse în Codul de etică și deontologie profesională aprobat de senatul universitar.*

2. Elemente de analiză a unor dispoziții concrete din coduri de etică universitară și regulamente de funcționare a comisiilor de etică universitară

Prezentul studiu are la bază analiza codurilor de etică și a regulamentelor de funcționare a comisiilor de etică universitară din cadrul a 13 universități din România (Tabel 1), a unor dispoziții din cuprinsul acestora. Dispozițiile la care vom face referire sunt cele referitoare la aspecte precum: cine poate sesiza Comisiile de etică din cadrul universităților; unde se pot depune aceste sesizări; existența sau nu a unor termene de decădere în care pot fi depuse asemenea sesizări și aspecte referitoare la procedura de soluționare a unor atare plângeri și la sancțiunile ce pot fi dispuse legal de Comisii.

Tabel 1: Universitățile din România supuse studiului

Nr. crt.	Denumirea universității	Abreviere	Link
1	Universitatea Al. I. Cuza Iași	UAIC	https://www.uaic.ro/
2	Universitatea din București	UB	https://unibuc.ro/
3	Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj	UBB	https://www.ubbcluj.ro/ro/
4	Universitatea Constantin Brâncuși, Târgu Jiu	UTGJiu	https://www.utgjiu.ro/
5	Universitatea din Craiova	UCV	https://www.ucv.ro/
6	Universitatea Dunărea de Jos, Galați	UGAL	https://www.ugal.ro/
7	Universitatea Lucian Blaga din Sibiu	ULBSibiu	https://www.ulbsibiu.ro/ro
8	Universitatea Petru Maior, Târgu Mureș	UPM	http://old.upm.ro/
9	Universitatea din Oradea	UOradea	https://www.uoradea.ro/
10	Universitatea Ovidius, Constanța	Ovidius	https://www.univ-ovidius.ro/
11	Universitatea Transilvania din Brașov	UNITBv	https://www.unitbv.ro/
12	Universitatea Valahia Târgoviște	Valahia	https://www.valahia.ro/
13	Universitatea de Vest Timișoara	UVT	https://www.uvt.ro/

2.1. Aspecte privind dreptul de sesizare

În ceea ce privește **dreptul de a se adresa prin plângere sau sesizare** Comisiei de etică universitară, se poate constata că în toate universitățile analizate se prevede că orice persoană din universitate sau din afara ei poate formula sesizări sau plângeri către Comisia de etică a universității cu privire la posibile abateri de la etică din partea unor membri ai comunității universitare. O pot face numai sub semnătură proprie, cele anonime nefiind admise. Aceasta dovedește că fiecare universitate respectă și pune în aplicare întocmai dispozițiile legale în vigoare, respectiv dispozițiile art. 308 alin. (1) din Legea nr. 1/2011 cu modificările ulterioare. Am constatat că dintre universitățile analizate pentru acest studiu, una (ULBSibiu) are și un formular tipizat pe care orice persoană interesată de o astfel de sesizare va

trebui să-l completeze. Acest aspect credem că este binevenit pentru ușurarea muncii Comisiei care, astfel, se asigură că primește toate informațiile necesare soluționării diligente a unei sesizări corect și legal formulate.

La o altă universitate din cele analizate se prevede expres în Regulamentul comisiei de etică că sesizările vor fi admise doar dacă provin de la persoane direct afectate de fapta sesizată (UPM).

Un aspect ce ne-a atras atenția a fost cel al **locului de depunere** a unor asemenea sesizări, și aceasta dat fiind caracterul excepțional pe care ar fi de dorit ca ele să-l albă și necesitatea, credem, a creării unui cadru discret prin care să se evite apariția unor interpretări, comentarii și păreri greșite la nivelul colectivului instituției vis-a-vis de persoanele implicate, mai înainte de a exista o soluție oficial pronunțată într-o atare situație cercetată. Am concluzionat că, în majoritatea universităților analizate, sesizările privind posibilele abateri de la etică trebuie depuse la serviciul de registratură al acestora, așa cum se prevede și în art. 317 al Legii nr. 1/2011. Totuși, un număr de trei dintre aceste universități (UTGJiu, ULBSibiu, UPM) dețin un birou sau un secretariat propriu Comisiei de etică universitară, care primesc și înregistrează asemenea sesizări, respectând astfel caracterul special și discreția pe care le considerăm necesare în mediul academic. La altele, asemenea sesizări se depun atât la registratura universității, cât și, după caz, la secretariatul comisiei de etică (UGAL, UNITBv), sau sediul ei (Valahia), iar la una dintre ele (UCV), la registratura universității, fără însă a se consemna numele depunătorului, sau pe adresa de mail a comisiei.

2.2. Termene și sancțiuni

În ceea ce privește **termenul în care poate** fi depusă sesizarea referitoare la o posibilă abatere de la etică, din cele 13 universități analizate am constatat că doar 5 impun un termen limită. Astfel, la trei universități (UGAL, UTGJiu, UPM) se precizează termenul de 30 de zile de la evenimentele sesizate. La o universitate (ULBSibiu) se prevede posibilitatea formulării unei sesizări către Comisia de etică într-un interval de timp cuprins între 30 de zile de la luarea la cunoștință a faptei sesizate și maxim 1 an de la faptă, iar la o alta (UCV) se precizează posibilitatea depunerii unei sesizări de genul celor la care ne referim într-un termen maxim de 6 luni de la evenimentele reclamate. Impunerea unor astfel de termene limită, de decădere, credem că e binevenită pentru că asigură evitarea recurgerii la astfel de sesizări doar în scop de șicană ori cu intenția de a naște suspiciuni sau o imagine nefavorabilă unei persoane din motive pur subiective.

Cu privire la impunerea pentru comisia de etică universitară a unui **termen de soluționare a sesizărilor** sau plângerilor, unele dintre universitățile analizate

(UGAL, UCV, UAIC, UBB, UTGJiu) respectă termenul legal de 45 de zile de la primirea sesizării, prevăzut în Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovarea (Lege, 2004). O universitate (UB) prevede un termen diferit, de maxim 90 de zile lucrătoare de la data sesizării comisiei, iar o alta nu are termen specificat (Ovidius).

Un alt aspect cercetat este cel referitor la **sanctiunea suspendării dreptului** de a se înscrie la concursuri pentru ocuparea unei funcții superioare ori a uneia de conducere, îndrumare și de control sau ca membru în comisii de concurs, doctorat, master și licență și durata acestora, pe care comisia de etică universitară o poate dispune față de cadrele didactice ce se fac vinovate de abateri de la etică în activități de cercetare-dezvoltare, de o gravitate anume. Dintre toate universitățile menționate doar șapte au limite speciale de minim și maxim expres prevăzute pentru această sancțiune (Ovidius, UVT, UBB, UNITBv, UTGJiu, UOradea, UB), iar una prevede un termen fix de 3 ani de suspendare (Ovidius).

2.3. Alte aspecte

În finalul acestui studiu vom face și o trecere în revistă a unor aspecte care, în opinia noastră sunt bine venite și ar fi de dorit să fie cuprinse, dacă nu în toate codurile de etică universitară din universitățile românești, în cât mai multe dintre ele, în prezent identificându-le doar ca particularități, în mod singular, la câte una dintre universitățile la care am făcut referire.

Astfel, la una dintre universitățile care au intrat în cercetarea noastră am identificat prevederea expresă, la principiile ce stau la baza învățământului universitar, a respectării celerității în soluționarea unei petiții adresate oricărei structuri colective existente la nivelul respectivei universități (Ovidius).

La încălcările ce pot fi aduse principiului colegialității, am identificat în documentele privind etica din cadrul unei alte universități din cele analizate, faptul că se consideră o astfel de încălcare și se sancționează, denunțurile anonime la adresa activității oricărei persoane din universitate și formulările repetate de plângeri sau sesizări vădit neîntemeiate la adresa colegilor (UTGJiu).

În regulamentul comisiei de etică a uneia dintre universitățile amintite am constatat că se recurge la procedura medierii în colaborare cu Ombudsmanul universității, pentru analizarea condițiilor de încălcare a normelor de etică și integritate, iar la sancțiuni (la art. 34 lit. f) Cod de etică) e prevăzută și interzicerea, pe o perioadă determinată, a accesului la finanțare din fonduri publice destinate cercetării-dezvoltării (UB). În procedura altei universități am constatat că se prevede pentru soluționarea cauzelor, și convocarea de către comisia de etică a părților cu încercarea de a stinge diferendul pe cale amiabilă (ULBSibiu).

3. Concluzii

Prezentarea prin comparație a unor aspecte legate de o serie de prevederi existente sau nu în Codurile de etică și în regulamentele de funcționare a Comisiilor de etică universitare ale diferitelor universități din țara noastră a permis evidențierea *atât a unor aspecte negative cât și ale unor aspecte pozitive. Opinăm astfel că există unele mențiuni care lasă loc de interpretare, nefiind suficient de clare, iar altele care lasă de dorit în sensul că pot fi considerate nedrepte sau ar putea da posibilitatea încălcării unor drepturi ale persoanei care face obiectul unei sesizări. Cu privire la aspectele favorabile existente și evidențiate în unele dintre codurile etice studiate, ne exprimăm regretul că acestea nu reprezintă o procedură unitară la nivelul tuturor universităților din România, și de aceea propunem includerea lor în cadrul acestor documente.*

Referințe:

- Brazzara, C. (2022). *Ce este etica profesională și de ce este ea importantă?*, accesat la: <https://barrazacarlos.com/ro/etica-profesionala/>
- DEX. (2009). *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită), Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009, preluat de pe, DEX online, <https://dexonline.ro>
- Lege. (2011). *Legea nr. 1 din 2011 a educației naționale*, M.Of. nr. 18 din 10 ianuarie 2011.
- Lege. (2004). *Legea nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare*, M.Of. nr. 505 din 4 iunie 2004.
- Slabu, E. & Ivan, A.S. (2021). *Considerații privind aplicarea normelor de etică în activitatea didactică universitară*, Revista Etică și Deontologie, 1(1), 18-24 <https://doi.org/10.52744/RED.2021.01.03>
- Slabu, E. (2022). *Răspunderea juridică pentru încălcarea îndatoririlor prevăzute de contractul de muncă și pentru încălcarea normelor de etică în activitatea universitară didactică și de cercetare. Individualizarea sancțiunilor aplicabile.* (Legal liability for breach of employment contract duties and breach of ethics rules in university activity. Individualization of applicable sanctions), Revista de Etică și Deontologie (2022). 2(1), <https://doi.org/10.52744/RED.2022.01.07>

Cartele universitare, Codurile de etică și Regulamentele de funcționare a Comisiilor de etică universitară ale universităților:

- Universitatea Transilvania din Brașov, <https://www.unitbv.ro/>
- Universitatea București, <https://unibuc.ro/>
- Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, <https://www.ubbcluj.ro/ro/>
- Universitatea Ovidius din Constanța, <https://www.univ-ovidius.ro/>
- Universitatea Craiova, <https://www.ucv.ro/>
- Universitatea Dunărea de Jos, Galați, <https://www.ugal.ro/>
- Universitatea Al. I. Cuza din Iași, <https://www.uaic.ro/>
- Universitatea Oradea, <https://www.uoradea.ro/>

- Universitatea Lucian Blaga din Sibiu, <https://www.ulbsibiu.ro/ro>
- Universitatea Valahia, Târgoviște, <https://www.valahia.ro/>
- Universitatea Constantin Brâncuși din Târgu Jiu, <https://www.utgiu.ro/>
- Universitatea Petru Maior din Târgu Mureș, <http://old.upm.ro/>
- Universitatea de Vest din Timișoara, <https://www.uvt.ro/>